
IOM International Organization for Migration

**Kulturorientering (KO) for eritreiske overføringsflyktninger
i Bærum kommune**

Sandvika, Norge

Mahari O. Tikabo

Tokulturell lærer, IOM Oslo

05. juni, 2009

Innledning

Internasjonal organisasjon for migrasjon (IOM) Oslo, i samarbeid med Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), gjennomførte kulturorientering (KO) i Sandvika, Bærum kommune, 25. - 27. mai 2009. Deltakerne på orienteringen var eritreiske flyktninger som har ankommet til Norge som overføringsflyktninger. Deltakerne er en del av gruppen som skulle ha fått KO før avreise til Norge, i Kassala, Khartoum. Deltakere har vært i Norge i tre uker allerede. Det betyr at de har lært seg noe om sitt nye miljø. Vi brukte erfaringene de allerede har fått i Norge som et utgangspunkt for KO-undervisningen. Dette var faktisk meget interessant fordi vi kunne snakke om konkrete følelser heller enn hypotetisk og forestilte situasjoner. Deltakerne utvekslet erfaringer og deretter ble de introdusert til KO programmet. Vi diskuterte betydningen av KO programmet for integrasjon av innvandrere i det norske samfunnet. I tre dager fikk deltakerne informasjon om Norges historie og politisk system, vær og klær, religion, utdanningssystem og Introduksjonsprogrammet, arbeid, levekostnader, livsstil, punktlighet, kulturelle forskjeller og kultursjokk, lov og ordre, familiestruktur og barneoppdragelse, helsesystem og -tjenester, bolig, miljø, sosiale forhold, og viktige offentlige kontorer i Norge. Deltakere har også adgang til et teksthfte på tigrinja hvor emnene i KO er behandlet.

Resten av denne rapporten gir mer informasjon om deltakere, opplæringsmetoder og deltakerrespons, og logistikk.

Deltakerne

Det var seks deltakere i KO kurset, og alle tilhører samme familie: en far og en mor og deres fire døtre. Deltakerne var mellom 18 og 62 år gamle. En av deltakerne greide ikke å følge kurset fullt ut fordi hun er døv. Kommunen planlegger å gi henne utdanning som er tilpasset hennes

Alle deltakerne var tigrinja-talende. Det mangler informasjon om utdanningsnivået til deltakerne, men noen kunne lese og skrive tigrinja. Dette gjorde det mulig å kommunisere også skriftlig på tigrinja. Powerpoint presentasjoner på tigrinja ble brukt som læremiddel. Alle deltakerne tilhører den etniske gruppen tigrinja. Døtrene kan arabisk, og det gjorde det mulig for dem å se på den arabiske utgaven av videoen "Velkommen til ditt nye hus".

Vi startet kurset med et "icebreaking" emne: deltakernes førsteinntrykk av sitt nye liv i Norge. Deltakerne uttrykte at de er glade for at de har fått mulighet til å starte et nytt liv i Norge, og at de er meget takknemlige overfor norske myndigheter og samfunn for dette. De sa at de gleder seg til å lære mer om sitt nye samfunn. De synes de allerede har fått mye hjelp fra kommunen, og de er takknemlige for det. De synes også at folk i nabolaget der de bor er vennlige og ivrige til å hjelpe når de trenger det.

Men de uttrykte også sine frustrasjoner. De føler at størrelsen på hjelpen de har behov for er meget stor. De ser på mangelen av språk som den største barrieren ettersom det skaper komplett avhengighet av andre. De har mange spørsmål om ting som de vil be om hjelp til, men de kan

ikke uttrykke seg. Dette er ikke bare på grunn av mangel på språk, men også fordi de føler seg ukomfortabel med å være komplett avhengig av andre.

Tross dette, håper de at alle skal få det bedre når de lærer seg mer om sitt nye miljø. De uttrykte at de vil gjerne vite mer om det norske samfunnet og at de er beredt til å gjøre så godt de kan for å bli aktive medlemmer av samfunnet.

Opplæringsmetoder

Læreren brukte ulike læremetoder samt illustrasjoner i form av bilder, audio- og video visuelt materiale, powerpoint tekstframstillinger, diskusjoner, og utveksling av personlige erfaringer for å gjennomføre KO undervisningen. I tillegg brukte læreren mange eksempler fra sitt eget liv i Norge.

Visuelt materiale

Kursholderen brukte ulike visuelle illustrasjoner til å forklare KO emnene. Sentralt var videomaterialet om de ulike KO emnene og filmen ”Velkommen til Norge”. Deltakerne synes filmen var meget interessant, og de hadde god forståelse av det som ble presentert. Filmen ble vist etter en omfattende diskusjon om kulturell tilpasning og integrasjonsfaser. Deltakerne uttrykte mange interessante refleksjoner i tilknytning til filmen. Faren uttrykte litt bekymring for at prosessen med å lære nytt ting, særlig språket, kan bli meget tøft for ham. Ved å se filmen kunne deltakerne legge fram utfordringene de ser at de står overfor, og de uttrykte at de forstår at det er viktig å balansere forventningene til sitt nye liv i Norge.

Billedbasert illustrasjon

Mye billedbasert materiale ble brukt til å forklare KO emnene. Denne metoden har mange fordeler fordi det er relativt lett for deltakerne å beskrive og gjøre seg opp en mening i forhold til bildene.

Ledsager - avhengig øvelse

For å avklare noen av utfordringene med integrasjonsprosessen, var deltakerne med på ”ledsager-avhengig” øvelsen. Øvelsen er beskrevet nærmere i rapporten fra KO som ble holdt for eritreiske overføringsflyktninger i Khartoum, Sudan, fra februar 2009. Kort beskrevet går øvelsen ut på at den ene personen skal ledsage den andre som er avhengig av å få hjelp fordi han/hun har bind for øynene. På slutten av øvelsen ble deltakerne spurt om å reflektere over hva de erfarte ved øvelsen: Hvordan er det å være en ledsager? Hvordan føles det å være en person som er avhengig av en annen, spesielt når ledsageren er et barn og den avhengige er en voksen? Hva er rollen til ledsageren? Hva er rollen til den som er avhengig? Hvem burde være ledsageren? I diskusjonen som fulgte, var å være den avhengige beskrevet av deltakerne som å gå i komplett mørke; det skapte frykt og usikkerhet.

Ledsagerens rolle og kapasitet ble understreket. Det ble poengtert at det ikke er lurt å bruke barn som tolk. Barn mangler den nødvendige kapasiteten til å påta seg ledsagerrollen, spesielt i tilfeller knyttet til kritisk informasjon. KO-læreren understreket at de voksne må prøve så godt de kan å lære språket.

Det var også diskusjon om øvelsen sett i forhold til integrasjonsprosessen i videre forstand. Integrasjonsprosessen involverer både ledsageren og den avhengige. Som nyankomne, skal deltakerne ledsages når det gjelder å få forståelse av hvordan det er i det nye samfunnet. I dette tilfellet vil ledsagerne være myndighetene som er ansvarlig for gjenbosetning og integrasjon av de nye ankomne (kommunen, for eksempel). Dette er en stor utfordring for begge parter. Det vil være vanskeligheter i prosessen: øyeblikk av misforståelse og frustrasjon. Instruktøren minnet deltakerne om viktigheten av å delta aktivt i Introduksjonsprogrammet, og sa at særlig språkkurset kan gi gode resultater og bedre kommunikasjonsevnen slik at integrasjonen i det norske samfunnet blir bedre.

Diskusjoner

Deltakerne var medlemmer av samme familien. Dette var både en fordel og ulempe når det gjelder diskusjoner knyttet til KO temaene. Det var en fordel fordi noen av temaene er bra å diskutere når både foreldre og barn er til stedet. For eksempel kan det være fordelaktig å ta opp konflikter som oppstår på grunn av kulturforskjeller mellom foreldre og barn mens begge er til stede. Ulempen er at deltakerne, særlig barna, ikke kan spørre spørsmål og uttrykke seg like fritt om kulturelt sensitive temaer når deres foreldre er i samme rommet. I de fleste av diskusjonene i forbindelse med KO i Bærum, oppførte faren seg som talsmann for de andre familiemedlemmene som, med unntak av moren av og til, alle ble de avhengige. Læreren lurte på om han skulle organisere familien i grupper for å oppmuntre til diskusjon og bedre deltakelse, men dette ble ikke prøvd ut fordi læreren ikke var sikker på om det var lurt å bruke gruppeinndeling når deltakerne er i et familieforhold.

Kvinnelig omskjæring (kjønnslemlestelse) er et viktig emne i KO programmet. Læreren prøvde å inspirere til diskusjon om emnet, men det var ikke vellykket. Etter at læreren hadde forklart om den negative virkningen av kvinnelig omskjæring på barn, fortalte han at kjønnslemlestelse er forbudt og ulovlig i Norge.

Emner som fikk mest oppmerksomhet

Introduksjonsprogrammet, familiestruktur, og levekostnader var de temaene som fikk relativt stor oppmerksomhet i forhold til andre temaer. I tilknytning til Introduksjonsprogrammet, ville deltakerne vite mer om målsettingen med programmet og hvordan de kan få mest mulig nytte av det. Faren uttrykte sin bekymring i forhold til om han vil klare å lære språket uten ekstra hjelp. Kursholderen forklarte programmets grunnprinsipp og understreket at det er både en rett og en plikt å delta i programmet. Angående familiestruktur og familieforhold ble det diskutert hvordan dette er i Sudan og Eritrea og sammenliknet dette med familiestruktur og familieforhold i Norge. Deltakerne ble forbauset over å høre om de forskjellige typene familier i Norge. Selv om de ikke uttrykte det muntlig, kunne kursholderen merke at de var sjokkerte over å høre om aksepten for homoseksuelle forhold. Kursholderen minnet dem på at det i Norge blir lagt vekt på at enkeltmennesker skal få lov til å velge sine partnere selv.

Informasjon som sjokkerte deltakerne

Å få vite at det i Norge er akseptert å vise sin kjærlighet og seksualitet i offentligheten var det temaet som sjokkerte deltakerne mest. De lurte på hvorfor dette er akseptabelt i Norge. Andre sider ved det norske samfunnet som de fant overraskende var at det blir akseptert at barn er født utenfor ekteskapet, ekteskap eller seksuelle forhold mellom personer av samme kjønn, og abort. Deltakerne uttrykte seg ikke meget vokalt om disse emnene, men sa seg uenige på en høflig måte. Kursforholdene forklarte om disse emnene i med utgangspunkt i enkeltmenneskets frihet til å velge og nordmenns generelle enighet om å akseptere og respektere hverandres valg.

Logistikk

KO kurset ble holdt på flyktningkontoret i Bærum kommune i Sandvika. Kommunens kontorlokaler hadde alle de nødvendige læremidlene samt prosjektør koblet til PC. Dette gjorde at KO programmet kunne gjennomføres på en effektiv måte, selv om det ikke var mulig å få tilgang til lokalet hele tiden. To av morgensesjonene ble flyttet til andre møterom som ikke hadde prosjektør fordi verter måtte bruke rommet til andre formål. Dette skapte noen vanskeligheter i forhold til bruk av powerpoint og videomaterialene, men kursholderen var i stand til å fortsette kurset likevel. I disse tilfellene, satt kursholderen og deltakerne sammen ved en bærbar PC.

Kursholderen og deltakerne hadde en meget god kommunikasjon med sine verter ved flyktningkontoret i Bærum og fikk all støtten det var behov for. Flyktningkontoret stod for bevertning av kaffe, te, og frukt. IOM og KO-læreren var ansvarlige for lunsjen.

Sertifikat

På slutten av programmet, ble et deltakelsessertifikat delt ut til deltakerne som er undertegnet av IOM Oslo.

Konklusjon

Deltakerne i KO kurset uttrykte sin tilfredshet med kurset og sa at de anerkjente at de kunne trenge mer av denne typen opplæringer i fremtiden. De synes at det burde settes av mer tid enn det de fikk denne gangen, til denne typen kurs.